

**VALITSUSKOMISJONI JA OMAVALITSUSLIITUDE KOOSTÖÖKOGU
DELEGATSIOONI LÄBIRÄÄKIMISTE LÖPP-PROTOKOLL 2009. AASTA
RIIGIEELARVE OSAS**

Läbirääkimiste poolteks on Vabariigi Valitsuse poolt moodustatud valitsuskomisjon ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsioon. Valitsuskomisjoni juhib regionaalminister, Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni juhid Eesti Linnade Liidu juhatuse esimees ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu esimees.

Pooled juhivad oma tegevuses Euroopa Kohaliku Omavalitsuse Harta põhimõtetest, Põhiseaduse § 154 ja § 157, Eesti Vabariigi seadustest, poolte poolt kinnitatud läbirääkimiste töökorrast, Valitsuskomisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni 2008. aasta riigieelarve osas läbirääkimiste lõpp-protokollis kokkulepitust ja käesolevate läbirääkimiste käigus vastu võetud otsustest.

Läbirääkimiste lähtealused

1. Kohalike omavalitsuste otsustusõiguse ja vastutuse suurendamine, kohalike omavalitsuste poolt osutatavate avalike teenuste kättesaadavuse parandamine ja kvaliteedi tõstmine.
2. Omavalitsustele stabiilse, seadustel põhineva tulubaasi kindlustamine, mis tagab neile seadustega ja seaduste alusel pandud ülesannete täitmiseks vajalikud tulud, võimaldab teha kohalikuks arenguks vajalikke investeringuid ning tagab omavalitsuste jätkusuutliku arengu.
3. Riigi poolt osutatavate või rahastatavate teenuste tagamine mahus, mis võimaldavad teenuste kättesaadavust ja kvaliteedi ning ei loo täiendavat survet kohalike omavalitsuste eelarvetele.
4. Olemuselt omavalitsuslike funktsioonide kohalikele omavalitsustele üleandmise küsimustes läbirääkimiste jätkamine.

Läbirääkimiste käik

I Kohalike omavalitsuste tulubaas ja riigieelarvest finantseerimine

Jäädes oma seisukohtade juurde kohalike omavalitsuste tulubaasi suurendamise osas, ajatavad Eesti Linnade Liit ja Eesti Maaomavalitsuste Liit oma nõudmised kohalike omavalitsuste tulubaasi tõstmiseks kuni 2010 aasta eelarveläbirääkimisteni.

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni ettepanekud:

1. Muuta tulumaksuseadust ja näha ette omavalitsuste eelarvetesse laekuva üksikisiku tulumaksu osa suurendamine mitte vähem kui 0,1 protsendipunkti võrra, sh:
  - a. Tulumaksu intresside ja maamaksu intresside kandmisel riigieelarvesse ning deklaratsioonideta tulumaksu mitteeraldamisel kohalikele omavalitsustele katta omavalitsustele saamata jäänud tulud suurendades tulumaksu osa 0,03 protsendipunkti.
  - b. Puuetega laste hooldajatoetuse ning sotsiaaltoetuste ja -teenuste korraldamise kulude katmiseks vajalike vahendite üleandmiseks kohalike omavalitsuste tulubaasi suurendatakse kohalike omavalitsuste eelarvesse laekuvat tulumaksuosa 0,01 protsendipunkti (täna kehtiva sotsiaalmaksu arvestuses)
  - c. Koolieelsete lasteaedade õpetajate palgavahendite hoidmiseks saavutatud tasemel 0,06 protsendipunkti.

2. Näha ette tasandusfondi "k" valemiga omavalitsustele eraldatava osa suurenemine võrdeliselt kohalikesse eelarvetesse laekuva üksikisiku tulumaksu osa suurendamisega vastavalt p. 1.2 täiendavas summas 26 miljonit krooni ja punkti 1.3 täiendavas summas 14 miljonit krooni..
3. Lisada tasandusfondi rida – "pealinna funktsiooni täitmiseks vajalike kulutuste katteks" (traditsioonilised Vabariigi aastapäeva üritused, erakorralised kulud seoses kõrgete väliskülastuste vastuvõtuga, riiklikult tähtsate objektide korrashoiuga seotud kulud). Näha ette selleks vähemalt 4 miljonit krooni.

2. Valitsuskomisjoni ettepanekud:

1. Kohalike omavalitsuste tulumaksu osa ja tasandusfondi kogusummat ei suurendata, välja arvatud riigi ja kohalike omavalitsuste vaheliste tulude jaotuse muutumise korral.
2. Kohalikele omavalitsustele laekuva tulumaksu osa jaotuspõhimõtete muutmine selliselt, et deklaratsioonita tulumaksu ei kanta kohalikele omavalitsustele tulumaksu ettemaksuna ning tulumaksu ja maamaksu intressid laekuvad riigieelarvesse.
3. Anda kohalike omavalitsuste tulubaasi üle puudega laste hooldajatoetus ning sotsiaaltoetuste ja –teenuste korraldamise kulud, suurendades kohalike omavalitsuste tulumaksuosa ja tasandusfondi kogusummat.
4. Valdcondades, kus ülesanded on jagatud riigi ja omavalitsuste vahel lepatakse kokku läbirääkimiste lõpp-protokollis lisaks riigieelarvelistele toetustele ka omavalitsuste eelarvetest tuleva finantseerimise maht.
5. Näha riigieelarves ette meede kohalike omavalitsuste finantsvõimekuse suurendamiseks ning eelarvepositsiooni parandamiseks. Toetus makstakse välja juhul, kui kohaliku omavalitsuse üksused suudavad eelarvete koondpuudujääki vähendada.
6. Üleriigilise tähtsusega maardlate kaevandusõiguse tasu ja kaevandamisega seotud veeerikasutuse tasu kohalikele omavalitsustele laekuva osa vähendamine ja loodusvarade kasutamise tasude välja arvamine tasandusfondi arvestuslike tulude hulgast.

Tabel 1. Kohalike omavalitsuste eelarvete põhinäitajad (miljonit krooni)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Tulud KOKKU	11 695	12 854	14 656	18 104	20 149	22 700	24 800	27 400	29 200	31 000
Põhilised maksutulud	5 547	6 236	7 127	8 738	10 730	12 525	13 388	14 572	15 851	17 239
- Tulumaks	4 907	5 545	6 348	7 870	9 826	11 340	12 130 ¹	13 240	14 470	15 790
- Maamaks	449	476	506	517	539	749	764	802	826	851
- Kohalikud maksud	79	94	118	132	146	186	230	249	268	293
- Keskkonnatasud	112	120	155	218	218	249	264	280	297	316
Tasandusfond	1 124	1 000	950	1 132	1 430	1 430	1 430 ¹	1 430	1 430	1 430
KOV-ide finantsvõimekuse suurendamine ja eelarvepositsiooni parandamine ²	-	-	-	-	-	-	-	500	500	500
Eelarvete koondtasakaal	-514	-225	-81	747	-295	-700	-200 ³	-200	-200	-200
Võlakoormus kokku ⁴	3 391	3 637	4 128	4 866	5 458	6 159	6 359	6 559	6 759	6 959
Suhtarvud ja kasvud										
Eelarve tulud (% SKP-st)	8,6%	8,5%	8,4%	8,8%	8,4%	8,8%	8,9%	9,0%	8,8%	8,6%
Eelarve tulud (% valitsussektori tuludest ⁵)	22,1%	21,7%	21,0%	21,1%	19,7%	21,1%	21,3%	21,4%	21,5%	21,5%

Maksutulud (% SKP-st)	4,1%	4,1%	4,1%	4,3%	4,5%	4,9%	4,8%	4,8%	4,8%	4,8%
Maksutulud ja tasandusfond koos palkade ühtlustamisega ja riigieelarveliste eraldistega ning ilma hooldajatoetuseta (% SKP-st)	6,6%	6,5%	6,6%	6,5%	6,7%	7,1%				
Tulubaas (% SKP-st)	4,4%	4,3%	4,2%	4,4%	4,7%	5,0%	4,9%	4,8%	4,8%	4,8%
Koondtasakaal (% SKP-st)	-0,4%	-0,1%	0,0%	0,4%	-0,1%	-0,3%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
Võlakoorumus (% SKP-st)	2,5%	2,4%	2,4%	2,4%	2,3%	2,4%	2,3%	2,2%	2,0%	1,9%
Eelarve tulude kasv (v.e.a)		9,9%	14,0%	23,5%	11,3%	12,7%	9,3%	10,5%	6,6%	6,2%
Tulubaasi kasv (v.e.a)		8,5%	11,5%	23,3%	25,1%	13,4%	6,2%	8,2%	8,3%	8,3%

¹ Ei ole arvestatud maksumuudatustest ja funktsioonide üleandmisest tulenevat tulumaksu osa ja tasandusfondi suurendamist

² Väljamakstava toetuse suurus sõltub KOV-ide eelarvete eelmise aasta koonddefitsiidist, kuid ei ole rohkem kui 500 milj kr

³ Juhul, kui KOV-id rakendavad 2009.a KOV-ide finantsvõimekuse suurendamine ja eelarvepositsiooni parandamise meetet

⁴ Võlakohustused vastavalt VLES § 8 lõike 1 punktile 1

⁵ Valitsussektoris on arvestatud riigieelarve ja KOV-ide eelarvete tuludega

Tabel 2. Omavalitsuste tulubaasi kasv ning riigieelarvelised eraldised kohaliku omavalitsuse üksustele (tuhat krooni)

	2008 EA	2009				
		KTK taotlus	KTK täpsustatud taotlus	EA eelnõu	Kokkulepe	KTK eriarvamus
1. Tulubaasi kasv sh.						
1.1 Üksikisiku tulumaksu osa laekumise suurendamisega	11,9	12,23	12,0	11,9 ¹	11,9 ¹	
1.2 Tasandusfondi „k” valemiga eraldatava osa suurendamisega	1 430 000	ÜIT 0,3% vastava osa võrra 225 milj. kr.	+40 milj.kr.	1 430 000 ¹	1 430 000 ¹	
2. Eraldised riigieelarvest: sh:						
2.1 Haridusvaldkond, sh.						
Haridustoetus kokku, sh:	3 274 416	3 918 290		3 218 416²		
Palgavahendite osa	2 875 170	3 450 203				
Õpikute soetamise toetus	44 645	50 107	44 645			
Õppevahendite soetamise toetus	54 865	60 601	54 865			
Ühisürituste ja ainesektsioonide tegevuse toetus	18 992	20 000	19 000			
Koolieelsete lasteasutuste õpetajate täiendkoolituse toetuseks	13 173	15 807	3 % 2007.a. palgafondist	3% 2007.a. palgafondist	3% 2007.a. palgafondist	
Investeeringutoetus	250 835	301 000	250 835	Vähemalt 50 000		250 835
Muud eraldised haridusvaldkonnas, sh:						

Koolilõuna toetus	225 658	402 703	225 658	225 658		SoM määrus nr.8
Koolitranspordi toetus	0	220 000	220 000	0		220 000
Toetus lasteasutustele	150 000	150 000	150 000	150 000	150 000	
Huvikoolide toetuseks	0	150 000	vastavalt RE võimalustele	0		
Huvialaringides osalemise kompenseerimine	0	400 060	vastavalt RE võimalustele	0		
SF vahenditest avatud noortekeskuste programm	0			80 000		
2.2 Sotsiaalvaldkond, sh.						
Administratiivkulude, uute teenuste loomise ja olemasolevate arendamise kulude katmiseks	32 000	40 000	20 000 ilma adm. kuludeta	12 800 ³		20 000
Sotsiaalhoolekande infrastruktuuri väljaarendamiseks investeringutoetuseks	21 000	240 000	-	0		
Vahendid toimetulekutoetusteks	100 000			100 000		
2.3 Kultuurivaldkond, sh.						
Investeeringutoetus kohalikele omavalitsustele kultuuri- ja spordi infrastruktuuri arendamiseks - investeringuteks	126 336	250 000	126 336	25 750		126 336
Rahvaraamatukogude teavikute soetamiseks	35 778	38 500	35 000	26 253		35 000
Maakondlike tervisespordikeskustele suunatud programmi summad	11 975	15 000	11 975	5 000		11 975
Kooride-, rahvatantsurühmade ning orkestrite tegevustoetusi	24 000	30 000	30 000	12 750	12 750	
Ujumise algõpetuse programmi	3 500	7 500	3 500	3 600	3 600	
Rahvaraamatukogude IT riistvara soetamiseks	2 000	5 000	-			
Tallinn Euroopa Kultuuripealinn 2011	0	44 000	44 000	10 000	10 000	
2.4 Teede ja transpordi valdkond:						
Kohalike teede hoid	633 000	952 400	15% teehoiu vahenditest	378 000		15% teehoiu vahenditest
		20% teehoiu vahenditest		10% teehoiu vahenditest		
Maakonna ühistranspordi-liinidele eraldatav toetus	245 000	330 750	330 750	339 000	339 000	
Energiasäästuprogramm	2 500			2 000	2000	
SF meede ühistranspordi konkurentsivõime tõstmiseks	0			15 000		
2.5 Keskkonna valdkond:						
Reformimata riigimaade hoolduseks				3 000 – 5 000	kuni 5 000	

Toetus EL fondidest rahastatavate keskkonkaitseliste ja veemajanduse ehitusprojektide kaasrahastamiseks	400 000			160 000	160 000	
ÜF vahenditest keskkonnaprojektid 2004-2006 periood	888 062			994 401		
ÜF vahenditest keskkonnaprojektid 2007-2013 periood	0			430 000		
2.5 Regionaalarengu valdkond:						
SF vahenditest regionaalse ja kohaliku arengu toetamine	0			946 494		
Üleriigiliste omavalitsusliitudele rahvusvaheliseks koostööks	2 000	4 000	3 000	2 000	2 000	
Maakondlikele omavalitsusliitudele maakondlike arengukavade rakendamiseks ja erinevates piirkondlikes projektides osalemiseks	0	45 000	45 000	0		
Omavalitsuste uurimis- ja koolituskeskuse loomiseks	0	4 000	-	0		
Täiendav toetus väikesaartele	6 500		6 500	6 500	6 500	

¹ Ei ole arvestatud maksumuudatustest ja funktsioonide üleandmisest tulenevat tulumaksu osa ja tasandusfondi suurendamist

² Hariduskulude jaotus komponentide vahel selgub edasiste läbirääkimiste käigus

³ Sotsiaaltoetuste ja -teenuste osutamise korraldamise kulud antakse 2009.a üle tulubaasi

Kokkulepe:

- Alates 2009. aastast laekuvad tulumaksu ja maamaksu intressid riigieelarvesse ning rakenduvad looduskaitse aladelt maamaksu korrigeerimise muudatusest. Kohalike omavalitsuste tulude vähenemise kompenseerimiseks **täies ulatuses** suurendatakse kohalikele omavalitsustele laekuvat tulumaksuosa ja tasandusfondi kogusummat.
- Puuetega laste hooldajatoetuse vahendid ja sotsiaaltoetuste ja -teenuste korraldamise vahendid antakse 2009.a-st kohalike omavalitsuste tulubaasi kuludega samas summas, võttes arvesse 2009.a kehtiva sotsiaalmaksu kuumäära. Selleks suurendatakse kohalikele omavalitsustele laekuvat tulumaksuosa ja tasandusfondi kogusummat.
- Tasandusfondi arvutustes võetakse 2009.a arvesse kohalike teede pikkus teeregistri andmetel.

Eriarvamus:

- Omavalitsusliitude Koostöökogu taotleb, et maksuhalduri kontole laekunud deklaratsioonideta tulumaksu mitteülekanndmine kohalikele omavalitsustele kompenseeritakse.

Edaspidi lahendamist vajavad küsimused:

- Pooled jätkavad läbirääkimisi kohalike omavalitsuste tulubaasi suurendamise küsimuses.
- Rakendada kohaliku omavalitsuste üksuste finantsvõimekuse suurendamise ja eelarvepositsiooni parandamise meedet ning jätkata läbirääkimisi meetme põhimõtete üle.

II Haridus- ja noorsootöö

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni ettepanekud:

1. Kavandada omavalitsustele tasandusfondi haridustoetus nii, et oleks tagatud seadustega ja seaduste alusel omavalitsusüksustele pandud hariduse andmisega seotud ülesannete täitmine vajalikus mahus ja kvaliteediga, sealhulgas omavalitsusüksuse sisese palgapoliitika kujundamise võimaluse läbi palgavahendite üldmahu kasvu.
2. Näha ette haridustoetuse eraldamiseks kokkulepitud mudeli erinevad komponendid järgmiselt:
  - a. Õpikute soetamiseks eraldada toetust vähemalt 2008 aasta mahus;
  - b. Õppevahendite soetamiseks eraldada toetust vähemalt 2008 aasta mahus;
  - c. Investeeringu komponent kavandada vähemalt 2008 aasta mahus;
  - d. Kavandada pedagoogide palgavahendite lõtk vähemalt 8% arvestuslikust palgavahendite mahust;
  - e. Koolieelsete lasteasutuste õpetajate täiendkoolituseks kavandada vahendeid vähemalt 3% ulatuses nende palgafondist;
  - f. Vahendid aineseksioonide, keelekeskuste, noorte-, õpilas- ja pedagoogide ürituste ja koolituse korraldamise kulude katteks kavandada vähemalt 19 miljoni krooni ulatuses.
3. Planeerida riigieelarves vahendid õpilaste toitlustuskuludeks tulenevalt sotsiaalministri 15.01.2008 määruse nr.8 nõuetest.
4. Eraldada kohalikele eelarvetele toetus koolieelsete lasteaedade õpetajate palgavahendite hoidmiseks saavutatud tasemel vähemalt 75 miljonit krooni. (Lisada nimetatud toetus KOV tulubaasi läbi ÜIT kohalikesse eelarvetesse laekuva osa 0,06 protsendipunkti ja tasandusfondi 14 miljoni krooni suurendamise võrra.)
5. Jätkata üldhariduskoolide rahastamismudeli edasiarendamist koostöös kohalike omavalitsuste üleriigiliste liitude esindajatega, analüüsida ka rakendunud mudeli toimimist s.h. HEV-õppe, õhtu- ja täiskasvanuõppe, tugisüsteemide, juhtimiskulude jms. rahastamise osas. Jätkata läbirääkimisi kohalike omavalitsuste vahelise arvemise ning gümnaasiumide võrgu korrastamisega seotud probleemidele lahenduse leidmiseks.
6. Täita huvikooliseaduse § 21 lõiget 4 ja eraldada riigieelarves kohalikele omavalitsustele huvikoolide toetuseks vahendid.
7. Näha riigieelarves ette vahendid 6-19 aastastele lastele ja noortele suunatud huvialaringides osalemise kompenseerimiseks, vastavalt selle vanuserühma laste arvule kohalikus omavalitsuses.
8. Otsida võimalusi riigieelarvest vahendite eraldamiseks kohalikele omavalitsustele õpilaste koolisõidu kulude katmiseks vähemalt 220 miljoni krooni ulatuses ja töötada välja ühtne süsteem nende vahendite jaotamiseks.

2. Valitsuskomisjoni ettepanekud:

1. Valitsuse eesmärk on viia pedagoogide palga alammäärad 2011.aastaks riigi keskmise palga tasemele. Haridus- ja Teadusministeerium on teinud ettepaneku riigieelarvest selleks hariduskulude kasvu vastavalt valitsusliidu tegevuskavale, riigieelarve võimalustele, keskmise palga prognoosidele ja koolivõrgu muutustele. Haridus- ja Teadusministeerium taotleb 2009.a riigieelarve projektis hariduskulude pedagoogide palgavahendite toetuse kavandamist mahus, mis võimaldaks tõsta pedagoogide palga alammäärasid vähemalt 8 %.

Samas ei ole riigieelarvest eraldatav hariduskulude toetus omavalitsustele ainus katteallikas kõigi seadustest ja seaduste alusel neile pandud ülesannete täitmiseks. Haridustoetuste eesmärk on eelkõige toetada kokkulepitud kriteeriumide alusel kohaliku omavalitsuse üksusi

haridusvõimaluste tagamisel sõltumata konkreetse kohaliku omavalitsuse (koolipidaja) tulubaasist ja eelarvevõimalustest. Üheks haridustoetuse jaotusmudeli kriteeriumiks on nn vabade vahendite lõtk, mis võimaldab muuhulgas ka omavalitsusüksuse sisese palgapoliitika kujundamist lähtuvalt üleriigiliselt kokku lepitavatest palga alammääradest (kokkuleppe mittedaavutamisel Vabariigi Valitsuse poolt kehtestavatest palga alammääradest), samuti kohalikest tingimustest ja tööturu pakkumistest.

2. Lisaks üldhariduskoolide hariduskulude toetusele kavandatakse 2009. aasta riigieelarve projektis koolieelsete lasteasutuste toetuseks (s.h. palgavahendite toetus neile kohalikele omavalitsustele, kes on oma lasteaiadõpetajate palgad viinud üldhariduskooli nooremõpetaja palgaga samale tasemele) 150 miljonit krooni.
3. Arvestades riigieelarve võimaluste vähenemisega kavandatakse 2009. a riigieelarve projekti tasandusfondi hariduskulude hulgas kohalike omavalitsuste üldhariduskoolide investeringute toetuseks vähemalt 50 miljonit krooni. Tulenevalt haridusvaldkonna võrdlemisi suurest investeringute vajadusest taotleb Haridus- ja Teadusministeerium 2010-2013 RES-is hariduskulude investeringutoetuse vahendite kasvu vähemalt 2008.aasta tasemele.
4. Õppevahendite toetamine tagab võimaluse täita riiklike õppekavade nõudeid sõltumata õpilase majanduslikust või sotsiaalsest taustast. Arvestades riigieelarve võimaluste vähenemisega kavandatakse 2009.a riigieelarve projektis õpikute ja õppevahendite soetamise toetuse säilimist 2008.a mahus s.o 740 krooni (õpikud 282 krooni ja õppevahendid 458 krooni) õpilase kohta. Lisaks sellele kavandatakse riigieelarve projektis jätkuvalt vahendid e-õppe programmi Tiigrihüpe II rakendamiseks, millega toetatakse kaasaegsete IT-varustuse soetamist koolidele ja õppetarkvara ning e-õppe keskkondade arendamist vastavalt ajakohastatud õpikeskkonna ja õppevahendite standardile.
5. Aineseksioonide ja ühisürituste konkreetne toetussumma suurus lepitakse kokku hiljemalt jaanuaris 2009, arvestades haridustoetuse üldmahtu vastuvõetud riigieelarves ja teisi prioriteete. Haridus- ja Teadusministeerium toetab põhimõtteliselt nende vahendite eraldamist otse maakondlikele omavalitsusliitudele ja Tallinna, Tartu ja Pärnu linnale kuid eelistab seda teha komplekselt koos maakondlike omavalitsusliitude ülesannete ja vastutuse määratlemisega. Eelkõige tuleks kontseptuaalsel tasandil lahendada küsimus, kas nimetatud maakondliku ühistegevuse näol on tegemist liidule antava kohustusliku (seadusejärgse) ülesande täitmisega, mida rahastatakse riigieelarvest või on tegemist n.ö. vabatahtliku maakondliku ühistegevusliku ülesandega, mida rahastatakse ühiselt kohaliku omavalitsuse üksuste poolt.
6. Omavalitsusüksuste lasteaiapedagoogide tööalaseks koolitusteks eraldatakse 2009. aasta riigieelarvest toetust 3% nende 2007. aasta palgafondist.
7. 2009. a riigieelarve projektis kavandatakse koolilõuna toetus 2008.aasta üldmahus s.o. 225,6 miljonit krooni. Tulenevalt toiduainete hinnatõusust ja Sotsiaalministeeriumi poolt kehtestatud tervisliku koolitoidu nõuetest taotleb Haridus- ja Teadusministeerium 2010-2013 RES-is üldhariduskoolide 1.-9. klassi õpilaste koolilõuna toetuse kasvu.
8. 2008. ja 2009. aastal jätkub üldhariduskoolide rahastamismudeli edasiarendamine koostöös kohalike omavalitsuste üleriigiliste liitude esindajatega, mille käigus analüüsitakse ka rakendunud mudeli toimimist s.h. HEV-õppe, õhtu- ja täiskasvanuõppe, tugisüsteemide, juhtimiskulude jms. rahastamise osas. Samuti arutatakse läbi kohalike omavalitsuste

vahelise arvlemisega ning gümnaasiumide võrgu korrastamisega seotud probleemid.

9. Õpilaskodutoetuse rakendamine aitab vähendada väljalangevust põhikoolist ja toetab materiaalselt vähekindlustatud peredes kasvavate laste õppimisvõimalusi. 2007.aastal kehtestati riiklikult toetatava õpilaskodu kohamaksumuseks 3000 krooni kuus. Põhikooli- ja Gümnaasiumiseaduse kohaselt ei tohi õpilaskodutoetuse summa ühe õpilase kohta olla väiksem kui eelmisel aastal määratud toetus. Arvestades riigieelarve võimaluste vähenemisega jääb 2009.aastal õpilaskodude riiklikult toetatavate kohtade arv samaks, mis oli keskmiselt 2008.aastal.
10. Haridus- ja Teadusministeerium taotleb järgmistes riigieelarve strateegiates täiendavaid vahendeid abiõpetaja süsteemi juurutamiseks.
11. Haridus- ja Teadusministeeriumil ei ole kavas uut riigieelarvelist koolisõidu kulude toetusliiki seadustada ja ei taotle selleks riigieelarvest täiendavaid vahendeid. Valitsuskomisjon on seisukohal, et õpilaste transpordi korraldamine on kohalike omavalitsuste kohustus, mida finantseeritakse kohalikest eelarvetest. Riik toetas maakondliku toetusfondi kaudu kohalike omavalitsusüksuste koolitransporti ning andis antud vahendid 2002. aastal üle kohalike omavalitsusüksuste tulubaasi. Seetõttu peab kohalike omavalitsuste tulubaas võimaldama kohalikel omavalitsustel kavandada oma eelarvetes piisavalt vahendeid ka koolitranspordi kulude katmiseks.

Kokkulepe:

1. 2009. aastal jätkatakse riigieelarvest kohalikele eelarvetele eraldatava haridustoetuse jaotuspõhimõtete edasiarendamist võttes aluseks varasemate aastate eelarveläbirääkimistel saavutatud kokkulepped 1.jaanuarist 2008 rakendunud uue rahastamismudeli osas. Sealhulgas:
  - a. analüüsitakse rakendunud mudeli toimimist;
  - b. kujundatakse ühised seisukohad mudeli täiustamiseks.
2. Omavalitsusüksuste koolieelsete lasteasutuste pedagoogide tööalaseks koolitusteks eraldatakse 2009. aasta riigieelarvest toetust 3% nende 2007. aasta palgafondist.
3. Jätkatakse läbirääkimisi järgmiste hariduskulude toetusliikide üle, eesmärgiga jõuda hiljemalt jaanuaris 2009 kokkuleppele vastuvõetud riigieelarves ettenähtud hariduskulude täpsemas jaotuses:
  - a. pedagoogide palgavahendite toetus arvestusega, et kohapealseteks hariduskorralduslikeks otsusteks rahastamismudelis ettenähtud lõtk jääks vähemalt 8%;
  - b. investeeringutoetus;
  - c. õpikute ja õppevahendite toetus;
  - d. ainesektsioonide ja maakondlike ühisürituste korraldamise toetus;
  - e. koolilõuna toetus;
  - f. õpilaskodude toetus;

g. lasteasutuste toetus.

4. Jätkatakse läbirääkimisi nii tasandusfondis hariduskuludeks kavandatava eraldise (haridustoetuse) kui ka muude kavandatavate hariduse ja noorsootöö valdkonna toetuste prioriteetide, mahtude ja jaotuspõhimõtete üle 2010-2013 RES-is ning 2010. aasta riigieelarves.

Eriarvamused:

Koostöökogu jääb eriarvamusele järgmiste temade osas:

1. Tulenevalt haridusvaldkonna suurest investeringute vajadusest näha ette üldhariduskoolide investeringukomponent vähemalt 2008. aasta mahus, analüüsida võimalusi nende vahendite kandmiseks omavalitsuste tulubaasi, läbi üksikisiku tulumaksu laekumise osa ja tasandusfondi suurendamise.
2. Eraldada riigieelarvest igaaastaselt õpilaste koolisõidu kulude katmisel kohalike eelarvete toetamiseks vähemalt 220 miljonit krooni. Töötada välja ühtne süsteem õpilaste koolisõidu kulude katmisel. Analüüsida võimalusi omavalitsuste tulubaasi tõstmiseks selle kululiigi katmisel
3. Koostöökogu juhib tähelepanu jätkuvalt kehtiva huvikooliseaduse § 21 lõike 4 mittetäitmisele keskvalitsuse poolt ja nõuab kohalikele omavalitsustele huvikoolide toetuse eraldamist.
4. Leida võimalus eraldada riigieelarves vahendid 1.septembril 2008. aastal jõustunud sotsiaalministri määrusele selliselt, et kõikidel omavalitsuses elavatel lastel oleksid võrdsed võimalused süüa koolides ja lasteasutustes, sh erakoolides ja lasteasutustes täisväärtuslikku ja tasakaalustatud toitu.

Edaspidi lahendamist vajavad küsimused:

1. Järgnevate aastate riigieelarvestrateegia ettevalmistamisel lepivad pooled kokku haridustoetuse mudeli erinevates komponentides eelarvestrateegia perioodiks ja HTM kavandab ja kajastab pedagoogide palgavahenditeks vajaliku toetuse mahu, sealhulgas eelnevalt kokkulepitud palgavahendite vaba lõtk, eelarvestrateegias ning järgmise aasta riigieelarves, millele lisanduvad kokkulepitud vahendid:
  - a. ainesektsioonide ja maakondlike ürituste korraldamiseks;
  - b. investeringukomponent;
  - c. õpilaskodude- ja koolilõuna toetus;
  - d. toetus õpikute ja õppevahendite soetuseks.
2. Haridustoetuse mudelis kajastatavate investeringutoetuste üleandmine KOV tulubaasi läbi ÜIT ja TF suurendamise.
3. Jätkata Vabariigi Valitsuse 31. jaanuari 2008 määruse nr. 30 rakendamist.

III Sotsiaal-, töö ja tervishoiu valdkond

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni ettepanekud:

1. Jätkata vastavalt 2008 läbirääkimistel kokkulepitule läbirääkimisi olemuslikult omavalitsuslike funktsioonide kohalikele omavalitsustele üleandmise küsimustes eesmärgiga suurendada omavalitsuste otsustusõigust ja vastutust. Riigieelarvelised vahendid peavad

- katma kohalikele omavalitsustele üleantavate funktsioonide täitmise kulud ning katma funktsiooni täitmisega kaasnevad administreerimiskulud.
2. Muuta läbipaistvamaks haiglate rahastamine, tagades tervishoiuteenuste katmine kulupõhiste hindade alusel täies ulatuses. Haigekassa tervishoiuteenuste loetelus märgitud piirhind peab hõlmama kõiki tervishoiuteenuste osutamiseks vajalikke kulusid, välja arvatud kulutused teadustegevusele ning õpilaste ja üliõpilaste koolitamisele.
  3. Tagada riigieelarvest hooldusravi voodikoha maksumuse hüvitamine, mis ületab haigekassa poolt kaetavat osa.
  4. Töötada välja 2007. aasta läbirääkimistel käsitletud esmatasandi tervishoiukeskuste infrastruktuuri väljaarendamise rakendusplaan ja hilisem ülalpidamiskulude katmise süsteem.
  5. Kavandada lisaks koolitervishoiuteenuse rahastamisele ka koolieelsetes lasteasutustes tervishoiuteenuse rahastamine haigekassa vahenditest.
  6. Näha ette rehabilitatsiooni ja tugiteenuste suuremat rahastamist, et terviseprobleemidega ja puuetega inimesed saaksid võimalikult kiiresti naasta tavapärasesse elu- ja töökeskkonda.
  7. Näha ette vahendite eraldamine riigieelarvest ravikindlustuseta isikutele perearstiteenuse võimaldamiseks.
  8. Jätkata läbirääkimisi hooldusravi (õendusabi) ja sotsiaalhoolekande teenuste integreerimiseks eesmärgiga tagada kõigile inimestele väärikas vananemine ja oma terviseprobleemiga toimetulek. Kavandada selleks vajalikud sotsiaal- ja tervishoiuteenused ning välja töötada rahastamisskeemid.
  9. Tagada toimetulekutoetusteks kavandatavate vahendite üldmahust vähemalt 10 % uute teenuste loomise ja olemasolevate arendamise kulude katmiseks (sh investeringuteks), kuid mitte vähem kui 10 miljonit krooni.
  10. Töötada välja seadusandlik regulatsioon kohalikele omavalitsusüksustele toimetulekutoetusteks eraldatud vahendite aasta lõpu jääkide kasutamise võimaluste laiendamiseks sotsiaalvaldkonnas või sellele seatud piirangute vähendamiseks. (Võttes arvesse varasemate aastate jäägid).
  11. Sotsiaalministeeriumil koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga rakendada projektipõhised õpetajate täiendkoolitust ning laste harimist riskikäitumise, seksuaaltervise ning pereplaneerimise osas kuni uue üldharidusõppekava valmimiseni ja rakendumiseni, eesmärgiga ennetada/vältida HIV jmt haigestumist.
  12. Kavandada riigieelarves kohalikele omavalitsustele piisavad vahendid puuetega laste hoiuteenuse osutamiseks, mis tagavad teenuse rahastamise vastavalt tegelikele kuludele.
  13. Leida võimalus eraldada riigieelarvest vahendid kapitalikulude osaliseks katmiseks tervishoiuteenust osutavatele asutustele.

2. Valitsuskomisjoni ettepanekud:

1. Osaleda rahvastiku tervise arengukava 2009-2020 ja inimressursi arendamise rakenduskava suuna „Pikk ja kvaliteetne tööelu” programmi „Tervislikke valikuid toetavad meetmed 2008-2009” ellu viimisel ja eesmärkide saavutamisel koostöös Sotsiaalministeeriumi ja teiste asjasse puutuvate partneritega.
2. Korraldada toitlustamine koolieelsetes lasteasutustes ja koolides vastavalt 1. septembril 2008 jõustunud sotsiaalministri määrusele selliselt, et kõikidel omavalitsuses elavatel lastel oleksid võrdsed võimalused süüa koolides ja lasteasutustes, sh erakoolides ja -lasteasutustes täisväärtuslikku ja tasakaalustatud toitu.

3. Tagada koolitervishoiuteenuse kättesaadavus võrdselt ja järjepidevalt kõikidele omavalitsuses elavatele lastele koostöös tervishoiuteenuste osutajatega, vajadusel korraldada koolitervishoiuteenuse osutaja olemasolu.
4. Tagada eakate pikaajalise integreeritud hooldus- ja õendusabi teenuse rahastamisel omavalitsuste poolne ühetaolistest põhimõtetest lähtuv tugi isikule hoolekande komponendi eest tasumisel, et tagada ühetaoline kättesaadavus kõigile. Töötada välja vajalikud omavalitsustepoolsed ettepanekud elanikele selle teenuse kättesaadavuse parandamiseks.
5. Tagada omavalitsuste poolne ühetaolistest põhimõtetest lähtuv panustamine esmatasandi tervishoiukeskuste infrastruktuuri väljaarendamiseks, et tagada kõikide esmatasandi teenuste (perearstiabi, koduõendus, füsioteraapia, apteegiteenus) kättesaadavus esmatasandi arengukava põhimõtete kohaselt maakonna tõmbekeskustes. Töötada välja vajalikud omavalitsuste poolsed ettepanekud nende võimalikust panusest elanikele esmatasandi tervishoiu teenuste ühtlasema kvaliteedi (näit perearsti tegevuskohad) ja kättesaadavuse (näit apteegiteenus) saavutamiseks.

Kokkulepe:

1. Puuetega laste hooldajatoetuse vahendid ja sotsiaaltoetuste ja-teenuste korraldamise vahendid antakse 2009.aastast kohalike omavalitsuste tulubaasi kuludega samas summas, võttes arvesse 2009. aastal kehtiva sotsiaalmaksu kuumäära. Selleks suurendatakse kohalikele omavalitsustele laekuvat tulumaksuosa ja tasandusfondi kogusummat.
2. Jätkatakse läbirääkimisi vastavalt 2008. aasta läbirääkimistel kokkulepitule olemuslikult omavalitsuslike funktsioonide kohalikele omavalitsustele üleandmise küsimustes eesmärgiga suurendada omavalitsuste otsustusõigust ja vastutust. Riigieelarvelised vahendid peavad katma kohalikele omavalitsustele üleantavate funktsioonide täitmise kulud ning katma funktsiooni täitmisega kaasnevad administreerimiskulud.
3. Jätkatakse läbirääkimisi, et muuta läbipaistvamaks haiglate rahastamine, tagades tervishoiuteenuste katmise kulupõhiste hindade alusel täies ulatuses.
4. Jätkatakse läbirääkimisi esmatasandi tervishoiuteenuste infrastruktuuri väljaarendamise rakendusplaani elluviimise ja hilisema ülalpidamiseks kulude katmise osas.
5. Jätkatakse läbirääkimisi hooldusravi (õendusabi) ja sotsiaalhoolekande teenuste integreerimiseks eesmärgiga tagada kõigile inimestele väärikas vananemine ja oma terviseprobleemiga toimetulek. Kavandada selleks vajalikud sotsiaal- ja tervishoiuteenused ning välja töötada rahastamiskeemid.
6. Toetatakse ja osaletakse rahvastiku tervise arengukava 2009-2020 ja inimressursi arendamise rakenduskava suuna „Pikk ja kvaliteetne tööelu” programmi „Tervislikke valikuid toetavad meetmed 2008-2009” ellu viimisel ja eesmärkide saavutamisel koostöös Sotsiaalministeeriumi ja teiste asjasse puutuvate partneritega.
7. Jätkatakse läbirääkimisi toimetulekutoetustest kavandatavate vahendite üldmahust vähemalt 10% eraldamist uute teenuste loomise ja olemasolevate teenuste arendamise kulude katmiseks
8. Jätkatakse läbirääkimisi koolitervishoiuteenuse kättesaadavuse ja järjepidevuse üle kõikidele omavalitsuses elavatele lastele koostöös tervishoiuteenuste osutajatega.
9. Jätkatakse läbirääkimisi Sotsiaalministri määruse 15.jaanuar 2008 nr.8 „Tervisekaitseõuded toitlustamisele koolieelses lasteasutuses ja koolis” tingimuste täitmise osas.

Eriarvamused:

1. Kavandada lisaks koolitervishoiuteenuse rahastamisele ka koolieelsetes lasteasutustes

- tervishoiuteenuse rahastamine haigekassa vahenditest.
2. Leida võimalus eraldada riigieelarvest vahendid ravikindlustuseta isikutele perearstiteenuse võimaldamiseks.
  3. Leida võimalus eraldada riigieelarves vahendid kapitalikulude osaliseks katmiseks tervishoiuteenust osutavatele asutustele.

IV Kultuuripärand ja sport

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni ettepanekud:

1. Kavandada riigieelarves investeringutoetus kohalikele omavalitsustele kultuuri- ja spordi infrastruktuuri arendamiseks - investeringuteks, vähemalt 2008 aasta mahus.
2. Kavandada riigieelarves kohalikele omavalitsustele rahvaraamatukogude teavikute soetamiseks vähemalt 2008 aasta tasemel.
3. Jätkata programme tervisespordi arendamiseks ja eraldada maakondlikele tervisespordikeskustele 2009. aastal vahendeid vähemalt 2008 aasta mahus.
4. Täpsustada laulu- ja tantsupeotraditsiooni hoidmiseks kohaliku omavalitsuse, maakondlike omavalitsusliitude, maavalitsuste ja Kultuuriministeriumi funktsioone ning suurendada kooride-, rahvatantsurühmade ja orkestrite tegevustoetusi 30 miljoni kroonini.
5. Eraldada algklassidele mõeldud ujumise algõpetuse programmi toetussummasid vähemalt 2008 aasta tasemel.
6. Kavandada perioodil 2009-2012 riigieelarves toetus Tallinna linnale vabariigi esindamiseks Euroopa kultuuripealinnana, arvestusega 1/3 projekti kogumahust kokku summas 189,7 miljonit krooni, sh. 2009. a. 44 miljonit krooni.

2. Valitsuskomisjoni ettepanekud:

1. Näha riigieelarves ette investeringutoetus kohalikele omavalitsustele kultuuri- ja spordi infrastruktuuri arendamiseks - investeringuteks, 25,7 miljonit krooni aastas
2. Kavandada riigieelarves kohalikele omavalitsustele rahvaraamatukogude teavikute soetamiseks 26,253 miljonit krooni.
3. Toetada tervisespordi arendamiseks maakondlikke tervisespordikeskusi programmide raames 2009. aastal 5 miljonit krooniga.
4. Eraldada kooridele, rahvatantsurühmadele ja orkestritele tegevustoetust 12,750 miljonit krooni.
5. Algklassidele mõeldud ujumise algõpetuse programmi toetada 2009. aastal 3,6 miljonit krooniga.
6. Kavandada riigieelarves Tallinna linnale vabariigi esindamiseks Euroopa kultuuripealinnana 2009. a. toetust 10 miljonit krooni.

Kokkulepe:

1. SA Tallinn 2011 eraldatakse 2009. aastal vabariigi esindamiseks Euroopa kultuuripealinnana 10 miljonit krooni toetust.
2. 2009. aastal eraldatakse algklasside ujumise algõpetuse programmi toetamiseks 3,6 miljonit krooni.

Eriarvamused:

1. Koostöökogu ei nõustu kultuurivaldkonna investeringutoetuse vähendamisega ja teeb

- ettepaneku eraldada investeringutoetusi vähemalt 2008. aasta mahus.
2. Riigieelarve toetused rahvaraamatukogude teavikute soetamiseks, laste huviringides tegutsemiseks ning terviseprogrammide arendamise raames maakondlike tervisespordikeskuste toetamine peavad jätkuma vähemalt 2008 aasta tasemel.

Edaspidi lahendamist vajavad küsimused:

1. Jätkata läbirääkimisi kultuurivaldkonna infrastruktuuri kapitalikulude katmiseks vajalike vahendite lisamiseks kohalike omavalitsuste tulubaasi.
2. Kavandada aastatel 2010-2011 riigieelarvesse vahendid SA Tallinn2011 toetamiseks kokku summas 175,6 miljonit krooni, mis tagab riigi osaluse projektis Tallinn Kultuuripealinn 2011 1/3 ulatuses projekti kogumaksumusest.

V Teehoid ja ühistransport

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni ettepanekud:

1. Eraldada teehoiu korraldamise tagamiseks teeseaduses kütuseaktsiisist laekuvatest vahenditest kohalike teede hoiuks vähemalt 15 % vahendeid. Jätkata läbirääkimisi teehoiu vahendite kulupõhiste jaotuspõhimõtete väljatöötamiseks, eesmärgiga tagada nimetatud vahendite õiglasem, sealhulgas ka erinevaid kulutingimusi arvestav jaotus kohalike maanteede ja tänavate vahel kindlustamaks eri liiki ja eri omandis olevate teede vastavus teeseadusest tulenevatele nõuetele.
2. Suurendada maakonna ühistranspordiliinidele eraldatavat toetust 35 % võrreldes 2008. aastaga.

2. Valitsuskomisjoni ettepanekud:

1. Lähtudes Rahandusministeeriumi 25.08.2008 suvisest korrigeeritud majandusprognoosist, sh 2009. aasta kütuseaktsiisi laekumise prognoosi vähenemisest võrreldes kevadise prognoosiga ning vastavalt Teeseadusele näha ette kohalike teede hoiuks 2009. aastal vähemalt 10 % teehoiuks eraldatavatest vahenditest. Jätkata läbirääkimisi teehoiu vahendite kulupõhiste jaotuspõhimõtete väljatöötamiseks, mis arvestaksid liiklusohutuse, keskkonnakaitse ja tee seisundi nõudeid, piirkonna ja riiklikke arengukavasid, eeldatavat liiklussagedust, samuti muid olulisi asjaolusid eesmärgiga tagada nimetatud vahendite õiglasem jaotus toetamiseks kohalike maanteede ja tänavate rahastamist tulenevalt teeseadusest.
2. MKM esitas Rahandusministeeriumile taotluse suurendada maakonna ühistranspordiliinidele eraldatavat toetust (nn bussidotsatsioon) vähemalt 40 % võrreldes 2008. aasta eelarve seaduses kavandatuga. Peaesmärk on tagada maakonna bussiliinivõrgu säilimine vähemalt 2008.a mahtudes.
3. Riigieelarves puuduvad vahendid ühistranspordiseadusest tulenevate riigipoolsete sõidusoodustuste tõttu saamata jäävate tulude kompenseerimiseks kohalikele omavalitsustele.
4. Linnadest riigimaanteede suubuvate kohalike teede rahastamiseks jaoks ei ole ette nähtud täiendavaid vahendeid. Kohalike teede rahastamist täiendava toetusena riigieelarvest rahastatakse vastavalt Teeseaduse määratlusele.

Kokkulepe:

1. Jätkata läbirääkimisi teehoiu vahendite kulupõhiste jaotuspõhimõtete väljatöötamiseks, mis arvestaksid liiklusohutuse, keskkonnakaitse ja tee seisundi nõudeid, piirkonna ja riiklikke